

شد و کارکردهای آن برای خانواده چیست؟

چاردیواری خانه

می‌نشینیم. جعبه جادویی که لااقل برای نسل‌های ما خیلی هم به جعبه جادو شباهت ندارد! چرا که آن قدر پیشرفت‌های تکنولوژی را دیده‌ایم و در معرض آن قرار گرفته‌ایم که دیگر از نمایش نور، صدا و حرکت در تلویزیون شگفت‌زده نمی‌شویم. با وجود این شاید برای‌تان جالب باشد بدانید تاریخچه تولد تلویزیون به چه زمانی بازمی‌گردد و از چه زمانی پای جعبه جادو به خانه‌های ما باز شده است.

مخاطب فعال باشیم نه منفعل

برای آن‌که بتوان از ویژگی آموزشی و سرگرمی رسانه‌ها و به‌طور خاص تلویزیون استفاده کرد و از چالش‌های آن هم در امان بود، لازم است ما از مخاطب منفعل به مخاطب فعال تبدیل شویم. به همین منظور می‌توان برای تماشای تلویزیون، اول

بی‌اقبالی مردم به تلویزیون قبل از انقلاب

گرچه جذابیت‌های جعبه جادو در مدت زمان کوتاهی توانست عده زیادی را به خود جلب کند اما در دوران قبل از انقلاب بسیاری از خانواده‌های مذهبی ترجیح می‌دادند تلویزیون را وارد خانه‌های خود نکنند، چرا که قبل از انقلاب تلاش اصلی رادیو و تلویزیون ترویج سبک زندگی غربی و دور کردن آنها از فرهنگ ملی و مذهبی بود. بسیاری از پدیده‌های آیینی، مذهبی و سنت‌های ملی توده‌های مردم قبل از انقلاب هیچ بازایی در رادیو و تلویزیون ملی ایران نداشت.

آغاز دوره تحول

رویکرد صداوسیما قبل از انقلاب اسلامی به سبک زندگی غربی و تضعیف جایگاه زن، خانواده و گسترش فحشا پیش می‌رفت. به همین دلیل خانواده‌های مذهبی و سنتی ایرانی ترجیح می‌دادند، تلویزیون نداشته باشند. پیروزی انقلاب اما موجب آشتی مردم با تلویزیون شد. ارتباط عموم مردم با تلویزیون از زمان پخش مستقیم صحنه ورود امام(ره) به ایران در ۱۲ بهمن ۱۳۵۷ آغاز شد و ظرف مدتی کوتاه تعداد تلویزیون‌های مردم از ۵۰۰ دستگاه به میلیون‌ها دستگاه رسید.

کاهش سطح گفت‌وگو در خانواده

ورود تلویزیون و پس از آن دیگر رسانه‌ها به خانواده، موجب کاهش سطح گفت‌وگو و تعاملات میان اعضای خانواده شده و این مسأله زنگ خطری جدی برای روابط خانوادگی به شمار می‌رود. این روند به افزایش فردگرایی و کاهش جمع‌گرایی منجر خواهد شد که عاملی مهم در آسیب دیدن انسجام خانواده قلمداد می‌شود.

تلویزیون، این عضو خانواده

فرید حسینی

خبرنگار چاردیواری

وقتی پای تلویزیون به چاردیواری خانه‌های مردم باز شد نامش را جعبه جادو گذاشتند، یک

تکنولوژی تازه که دنیا را متحول کرد، تغییر داد و بسیاری از تحولات دیگر را در حوزه‌های فرهنگی - اجتماعی و حتی سیاسی امنیتی موجب شد.

کلمه تلویزیون یک کلمه دو قسمتی است که از زبان یونانی و لاتین می‌آید. «تل» در یونانی به معنای دور در حالی که «ویزیون» به معنای دیدن یا بینایی است.

تلویزیون یک ابزار مخابراتی برای ارسال و دریافت عکس‌های متحرک و صدا از یک فاصله دور است.

با وجود این تلویزیون در عمل فراتر از یک ابزار مخابراتی است. براین اساس مجمع عمومی سازمان ملل متحد در سال ۱۹۹۶ میلادی، بیست و یکم نوامبر مصادف با ۳۰ آبان رابه عنوان «روز جهانی تلویزیون» تعیین کرد. سازمان ملل متحد هدف از چنین اقدامی را ترغیب کشورها به تبادل برنامه‌های تلویزیونی، به‌ویژه برنامه‌هایی اعلام کرد که برای گسترش صلح، توسعه اجتماعی، اقتصادی و تقویت مسائل فرهنگی جامعه ساخته می‌شود.

شاید این تصمیم به واسطه اثرگذاری عمیقی است که این رسانه جمعی روی خانواده‌ها دارد.

ماجرا به قدری جدی است که بسیاری از کارشناسان و صاحب‌نظران تلویزیون را یکی از اعضای خانواده می‌دانند. هرچند بعضی دیگر معتقدند تلویزیون در واقع بیگانه‌ای است که خود را به خانواده‌ها تحمیل کرده است!

با تمام اینها آنچه که غیرقابل انکار، تأثیرپذیری گسترده خانواده و روابط اعضای آن از این رسانه جمعی است.

رسانه‌ای که گرچه با ورود شبکه‌های اجتماعی و فضای مجازی مرجعیت سابق خود را از دست داده است اما همچنان شاهد آن هستیم که تلویزیون گسترده‌ترین و پرمخاطب‌ترین رسانه جمعی است که از کودک و خردسال تا سالمند و کهنسال را به خود جلب می‌کند و ساعت‌ها پای تصاویری که پخش می‌کند ننگه می‌دارد.

وسایل ارتباط جمعی، نقش مهم و تعیین‌کننده‌ای در روابط بین جوامع و گروه‌های موجود در آنها دارد و به میزان زیادی در هدایت و جهت‌دهی افکار عمومی سهیم است. در این میان، تلویزیون به عنوان رسانه‌ای دیداری و شنیداری، با حضور بلامنازع خود در خانه‌ها، بیشترین تأثیر را روی خانواده‌ها به‌ویژه کودکان و نوجوانان می‌گذارد.

تلویزیون رسانه‌ای است که می‌تواند یاری‌گر والدین یا حتی رقیب آنها باشد، حتی روابط خانوادگی و اجتماعی را اصلاح کرده و ارتقا ببخشد یا دچار چالش کند!

همه اینها بستگی به برنامه‌ریزی دست‌اندرکارانی دارد که برنامه‌های تلویزیونی را برای مردم تدارک می‌بینند. برنامه‌هایی که اگر مطالعه و حساب شده نباشد، می‌تواند مخرب بوده و موجب انتقال خشونت، فردگرایی، تجمل‌گرایی و دوری از ارزش‌ها شود و در صورت برنامه‌ریزی و ساخت برنامه‌های حساب شده می‌تواند با اصلاح ساختارهای اجتماعی و خانوادگی همراه باشد.

افزایش فردگرایی و کاهش جمع‌گرایی

گسترش تلویزیون در میان خانواده‌ها اما در دل خود هم فرصت دارد و هم تهدید. یکی از عوامل اثرگذار بر گسستگی انسجام خانواده، گسترش رسانه‌های جمعی و استفاده افراطی از آنهاست. رسانه‌های جمعی به دلیل کارکرد متنوع خود، به تدریج جای ارتباط بین فردی از نوع چهره به چهره را گرفته و توانسته‌اند فضای انفرادی را به جای فضای جمعی و اجتماعی خانواده حاکم کنند، به‌طوری‌که گسترش تکنیکی رسانه‌های مدرن الکترونیک، ارتباط مستقیمی با فردگرایی و دوری از گروه دارد.